

Notitie monitoring vliegroute vleermuizen

Reconstructie A28 Wezep-Hattem

Projectnummer: 202368
Datum: 6-9-2022
Projectleider: Ninja Blok
Gecontroleerd: Marcel van der Heide

Aanleiding en doel

Op maandag 23 augustus 2021 heeft een overleg plaatsgevonden met alle belanghebbende partijen over de aangepaste werkwijze ten aanzien van de vleermuisvliegroute langs de Voskuilerdijk, die is vastgelegd in het ecologisch werkprotocol (Eelerwoude, 2022). De partijen zijn daarbij overeengekomen dat een aantal zaken in de aanpak moeten worden gewijzigd. Deze zaken zijn in een verslag verwerkt door de provincie Gelderland (6 september 2021). Hierin is afgesproken dat de oorspronkelijk vliegroute langs de Voskuilerdijk in 2022 moet worden gemonitord om de functionaliteit na de bomenkap te bepalen, vanwege de geplande sloop van het viaduct.

Het portaal gelegen ten zuidwesten van de Voskuilerdijk met begeleidende beplanting en geluidsschermen langs de A28, is daarbij in samenspraak met de vergunningverlener van de provincie Gelderland, aangewezen als tijdelijke alternatieve vliegroute voor de gewone dwergvleermuis en watervleermuis ten tijde van de uitvoeringsperiode (Figuur 1). Uit de monitoring in het voorjaar 2022 moet tevens blijken of deze route moet worden geoptimaliseerd als potentiële vliegroute, middels versterking van de aanwezige beplanting, of andere vormen van geleiding zoals kleine opvangschermen.

De bevindingen van deze monitoring zijn verwerkt in onderhavige notitie met een advies over eventuele noodzakelijke te nemen vervolgstappen.

Figuur 1. Impressie tijdelijke alternatieve vliegroute vanaf het leefgebied van de watervleermuis via de aangegeven bomenlaan, het verkeersportaal en geluidsscherm in de richting van de waterplas (bron: Provincie Gelderland).

Methode en onderzoeksgebied

Veldbezoek

Op basis van twee veldbezoeken in het voorjaar (tussen 1 april en 15 juli) zijn de Voskuilerdijk en de alternatieve vliegroute gemonitord op de functionaliteit, en het gebruik door vleermuizen (figuur 2). Daarbij is onderzocht of de gewone dwergvleermuis en watervleermuis na de kap van de bomenrijen gebruik maken van de vliegroutes. De veldbezoeken zijn uitgevoerd door twee vleermuisdeskundigen waarbij meetpunten aan beide zijden van het viaduct werden gehanteerd. Tevens is na het uitvliegtijdstip van gewone dwergvleermuis en watervleermuis, geïnventariseerd ter plaatse van de zuidelijke waterplas en het noordelijk gelegen gebied.

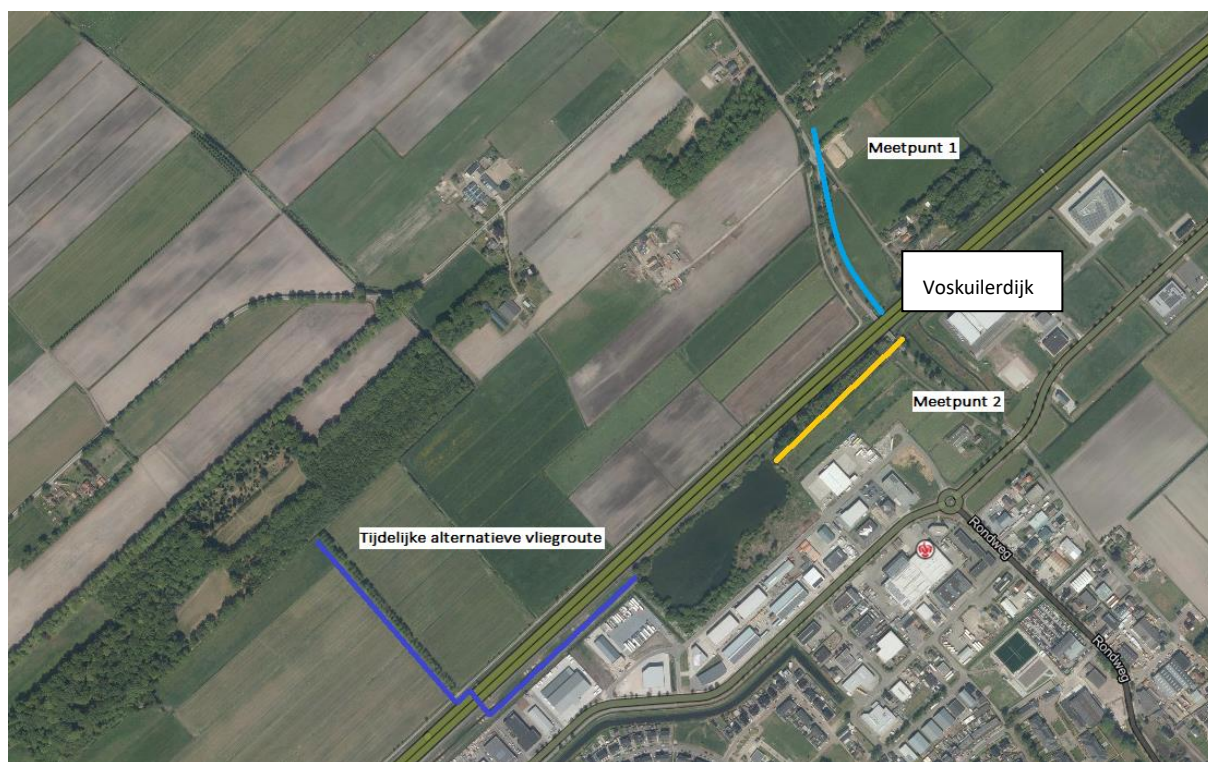
De veldbezoeken zijn uitgevoerd door Carien Oldenburger en Ninja Blok, beiden ecologisch adviseur bij Eelerwoude (zie kader – ecologisch deskundige). In tabel 1 zijn de onderzoekdata weergegeven. Hierbij zijn tevens de onderzoekers, starttijd en weersomstandigheden genoteerd.

Om een goed beeld te krijgen of de vleermuizen gebruik maken van de vliegroute, zijn de veldbezoeken in de avond vlak voor zonsondergang uitgevoerd tot twee uur na zonsondergang, conform het Vleermuisprotocol 2021. De inventarisaties zijn uitgevoerd met een batdetector D100x, D240x, batlogger M en warmtebeeldcamera om geen waarnemingen te missen.

Kader - Ecologisch deskundige

De veldmedewerkers van Eelerwoude beschikken over een uitgebreide ervaring met de betreffende soortgroepen en voldoen aan de criteria van 'ecologisch deskundige'. Met een ecologisch deskundige wordt bedoeld een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO- dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdivereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

Figuur 2. Meetpunten monitoring vliegroute vleermuizen (bron: Esri, 2022).

Tabel 1. Type onderzoek, datum, start- en eindtijd, onderzoeker(s) en de weersomstandigheden genoteerd per veldbezoek.

Datum	Type onderzoek	Start-eindtijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
16-05-2022	Monitoring Voskuilerdijk	21:15 – 23:15	C. Oldenburger, N. Blok	17-18 °C, droog, zwaar bewolkt, windkracht 3 Bft
		Zonsondergang:21:28		
01-07-2022	Monitoring Voskuilerdijk	22:00 – 00:15	C. Oldenburger, N. Blok	18-20 °C, droog, heldere hemel, windkracht 1 Bft
		Zonsondergang:22:04		

Achtergrondinformatie

Bij deze monitoring is gelet op voorgaande bevindingen van de vleermuisonderzoeken.

Vleermuisonderzoek Mertens 2016

Bij het onderzoek door Mertens in 2016 zijn vijf vleermuissoorten waargenomen: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis. De essentiële functies in het gebied zijn hieronder opgesomd.

- Een kraamkolonie van watervleermuizen in de monumentale bomenrij op landgoed IJsselvliedt.
- Een baltsverblijf van ruige dwergvleermuis aan de noordkant ter hoogte van het viaduct.
- Foerageergebied bestaande uit de monumentale bomenlaan aan de noordkant en een waterplas aan de zuidkant van de A28.
- Deze worden gebruikt door gewone dwergvleermuizen en watervleermuizen die gebruik maken van een bestaand viaduct als vliegroute om de A28 te kruisen.
- Aan de rand van de bebouwing van Wezep (aan de zuidzijde van de A28) zijn baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen hetgeen wijst op aanwezigheid van verblijfplaatsen.

Vleermuisonderzoek Eelerwoude 2019

Uit het aanvullend vleermuisonderzoek door Eelerwoude volgden onderstaande conclusies:

- Doordat watervleermuizen het viaduct Voskuilerdijk niet gebruiken om de A28 te passeren en gewone dwergvleermuizen niet alleen het viaduct gebruiken maar ook op andere locaties de A28 passeren, heeft viaduct Voskuilerdijk geen essentiële functie als vliegroute van deze soorten. Het viaduct kan worden verwijderd zonder negatief effect te hebben op vleermuissoorten.
- Viaduct Middeldijk wordt ook niet gebruikt als vliegroute. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers passeren de A28 zonder gebruik te maken van het viaduct.
- Watervleermuizen verblijven aan de noordzijde van de A28. Zij blijven ook aan die zijde van de snelweg. Daarbij maken zij gebruik van foerageergebieden als bosschages, de forellenvijver, landgoed IJsselvliedt en waterplas De Kolk. De waterplas aan de zuidzijde van de A28 heeft geen functie als (essentieel) foerageergebied. Verstoring van essentiële functies van verlichting door de herinrichting, is derhalve niet van toepassing.

Resultaten

Hieronder wordt ingegaan op de waarnemingen van de twee uitgevoerde veldbezoeken. Tijdens de veldbezoeken in mei en juli zijn de soorten watervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis waargenomen (Figuur 3). De inventarisatie heeft zich met name gericht op de functionaliteit van de Voskuilerdijk en de aangewezen alternatieve vliegroute. En daarnaast ook op de waterplas aan zuidzijde van de A28, en de groenstructuren aan de noordzijde van de Voskuilerdijk.

Gewone dwergvleermuis

- Enkele gewone dwergvleermuizen werden ten tijde van het uitvliegtijdstip bij zonsondergang op 16 mei, passerend waargenomen langs de flanken van het viaduct aan de Voskuilerdijk, waarbij het object als dekking en geleiding functioneerde. De individuen vlogen vanuit het zuidelijk gelegen bedrijventerrein H20, in noordelijke richting. De dieren gebruiken het viaduct als onderdeel van de vliegroute om naar geschikt foerageergebied in het buitengebied te vliegen. Tijdens het tweede veldbezoek zijn geen passerende dieren waargenomen.
- Op de waterplas werd tijdens beide veldbezoeken ruim na zonsondergang, gefoerageerd door enkele gewone dwergvleermuizen. Deze wordt bereikt via het portaal dat is aangewezen als tijdelijke vliegroute, waarbij de vleermuizen rechtstreeks oversteken zonder geleiding van objecten. Vermoedelijk vliegen dieren ook aan vanuit de omliggende bebouwing.
- De laanbeplanting ter hoogte van het landgoed die parallel gelegen is aan het portaal, werd tijdens het tweede veldbezoek op 7 juli door grotere aantallen gewone dwergvleermuizen volop gebruikt om op en langs te foerageren.

Watervleermuis

- Er zijn tijdens beide veldbezoeken geen watervleermuizen waargenomen ter hoogte van de Voskuilerdijk.
- Ter plaatse van de waterplas zijn tevens geen watervleermuizen foeragerend waargenomen, welke volledig ongeschikt lijkt geworden voor de soort vanwege het ontbreken van opgaande beplanting met luwe plekken enerzijds, en uitstraling van terreinverlichting anderzijds.
- Er zijn ook geen watervleermuizen aangetroffen ter hoogte van de laanbeplanting parallel aan het portaal grenzend aan het landgoed waar de verblijfplaats destijds in 2016 is vastgesteld.

- Enkele watervleermuizen vlogen op 16 mei langs de aanwezige beplanting ten noorden van de Voskuilerdijk in de richting van de waterelementen gesitueerd in het noordoosten van het gebied (de kolk en eendenkooi). Hier werd tijdelijk gevoeraerd door de dieren.

Andere soorten

- Ter hoogte van het bosje aan de noordzijde van de Voskuilerdijk werden enkele foeragerende laatvliegers waargenomen onder en rondom de lantaarnpaal.
- De ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis werden enkele malen foeragerend waargenomen boven de Voskuilerdijk en de boomkronen van het bosje ten noorden van de Voskuilerdijk. De Voskuilerdijk en waterplas hebben geen functie voor deze soorten.

Figuur 3. Overzicht met waarnemingen vleermuizen (bron: Esri, 2022).

Conclusies en advies

Hieronder zijn de conclusies beschreven op basis van de resultaten.

Gewone dwergvleermuis

- Tijdens de monitoring is gebleken dat de Voskuilerdijk geen essentiële functie heeft als vliegroute voor vleermuizen. Enkele dieren gebruiken het viaduct nog als onderdeel van hun vliegroute naar nabij gelegen foerageergebied zoals de noordelijk gelegen groenstructuren en waterelementen zoals de kolk en bosrijke gebiedsdelen. De waterplas ten zuidoosten van de Voskuilerdijk vormt daarbij ook onderdeel van het foerageergebied van de soort. Als gevolg van de sloop van de Voskuilerdijk, kunnen gewone dwergvleermuizen de oversteek van 50 meter zonder geleiding nog steeds maken, waarvoor geen aanvullende maatregelen benodigd zijn (BIJ12, 2017).

- De tijdelijke alternatieve vliegroute via de laanbeplanting naar de waterplas wordt al gebruikt door enkele gewone dwergvleermuizen om de waterplas aan de overzijde te bereiken. De te overbruggen afstand van tenminste 50 meter zonder geleiding, is hierbij geen beperkende factor om de waterplas te bereiken. De laanbeplanting ter hoogte van het portaal zelf vormt tevens een belangrijk onderdeel van het foerageergebied van de soort, waardoor er geen prioriteit ligt om de A28 over te steken richting de waterplas. Het versterken van de alternatieve vliegroute voor gewone dwergvleermuis is niet nodig.

Watervleermuis

- Er zijn geen waarnemingen van de watervleermuis gedaan ter hoogte van de Voskuilerdijk of de waterplas ten zuidoosten van de Voskuilerdijk, tijdens de twee veldbezoeken. Dit beeld komt overeen met het vleermuisonderzoek dat is uitgevoerd door Eelerwoude in 2019. Daarbij is de waterplas in geschiktheid voor watervleermuis aanzienlijk verminderd, vanwege de verwijdering van de groenstrook parallel lopend aan de A28 uitgevoerd in 2021 enerzijds, en de uitbundige uitstraling van verlichting vanuit het bedrijventerrein aan de aangrenzende zuidwestelijke zijde anderzijds. Deze verlichting straalt rechtstreeks uit op de waterplas, waardoor de lichtschuwe watervleermuis mogelijk wordt ontmoedigd om hier te jagen. Vanwege deze bevindingen, heeft de Voskuilerdijk daarmee geen functie als (essentiële) vliegroute voor de soort.
- Tijdens de avondronde op 16 mei 2022 zijn wel enkele watervleermuizen passerend waargenomen tussen het bos aan de noordzijde van de Voskuilerdijk, in de richting van de waterplas de Kolk. Er is hier tevens een ruim aanbod met geschikt foerageergebied aanwezig binnen het netwerk van de watervleermuis. Het is wel van essentieel belang, dat de aanwezige groenstructuren, en de waterelementen als de Kolk en forelvijver ten noorden van de A28 te allen tijde behouden en beschikbaar blijven.
- Gezien de in ongeschiktheid geraakte waterplas ten zuidwesten van de Voskuilerdijk voor watervleermuis, wordt het versterken van de tijdelijke, alternatieve vliegroute tevens niet noodzakelijk geacht. Wel wordt in de nieuwe situatie de waterplas weer voldoende geschikt te maken als potentieel foerageergebied voor de watervleermuis (bijlage 1), zodat er meer geschikt leefgebied voor de soort in de toekomst behouden blijft. Onder andere de randen van de waterplas worden opnieuw voorzien van oeverbeplanting en een groenstrook met hoog opgaande boom- en struikvormers als els, Spaanse Aak, winterlinde, boswilg, Gelderse roos en meidoorn (BIJ12, 2017).

Literatuur

- ndff-ecogrid.nl
- Kennisdocument watervleermuis (BIJ12, 2017).
- Kennisdocument gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017).
- Ontheffing Wet natuurbescherming met zaaknummer 2017-016049 (provincie Gelderland, 26 juli 2018).
- Ontheffing en wijzigingsbesluit Wet natuurbescherming, 9 maart 2020 zaaknummer 2017-016049 (provincie Gelderland).
- Marchal, J. Notitie second opinion vliegroute, A28 Voskuilerdijk te Wezep. Eelerwoude, 2019.
- Vleermuizen en heikikker ter plaatse van en rond te verplaatsen af- en toeritten van de A28. Rapportnr. 2017.2697. Adviesbureau Mertens, november 2017.
- Wezep-H2O Overleg instandhouding vleermuizenroute 23 augustus 2021 (provincie Gelderland).

Bijlage 1 Landschappelijk inrichtingsplan

Entree bedrijvenpark H2O

Overzicht 1 op 2000

Eelerwoude

Datum: 28-04-2022 Projectnummer: 2020-40

